

A pályaválasztásról.

Írta: dr. Kisparti János.

1. A középiskolai tanuló 18 éves korában lép az életbe. Testileg, erkölcsileg, szellemileg fejlett annyira, hogy megválassza az irányt, amelyben szakképzettséget szerezhethet. Országos viszonylatban a középiskolai érettségire tett tanulók kétharmadrésze kerül tényleg főiskolára,¹ a mi iskolánkból csekély kivétellel valamennyien. Az 1926—1934-ig érettségire tett 632 tanulónk közül csak 21 (3.31 %) nem folytatta tovább tanulmányait. Az egyes életpályákra a közelebbi előkészítést a főiskolák végzik, ezekről viszi magával az ifjú a szükséges szakismereteket, ezeken sajátít el és gyakorol be készségeket, amelyekkel fölverteze töltheti be hivatását a nemzeti közösség életében.

A hivatás belső elhivatottságot jelent valamely egész életre szóló munka, feladat végzésére; jelenti a teljes odaadást, belső kényszert arra, hogy az egyén legjobb erőit állítsa az elérendő cél szolgálatába, hogy kifejlessze sajátos tehetségeit, képességeit s így érvényre juttassa személyiségének értékeit. A teljes értékes személyiség elsősorban ilyen hivatásos munkakörben fejlődhet ki, érheti el a maga boldogulását s mozdíthatja elő a közösség érdekeit.² Az ilyen munkában erősödik az elhivatottságában való hite, fokozódik bizalma, hogy a felmerülő nehézségekkel meg tud birkózni; fejlődik az az érzülete, amelynél fogva nem a munka szinteleníti el egész lényét, nem ez fogja átalakítani világnézetét, hanem ő teszi a munkát a nemes értékek, a szellem értékes

¹ *Asztalos J.*: A magyar középiskolák statisztikája az 1932/33. tanévig. Budapest, 1934. 35. 1.

^a V. ö. *Alois Fischer*: Über Beruf, Berufswahl und Berufsberatung als Erziehungsfragen. Leipzig, 1918. *Komis Gyula*: Az államférfi. Budapest, 1933. I. 42. skk. 1. *G. Kerschensteiner*: Theorie der Bildung, Leipzig, 1926. 184 skk. 1.

eszközévé. A hivatás tehát nem csupán egyoldalú szak-képzettség, nem tehetségek, képességek összessége. Nemcsak azt jelenti, hogy vannak az egyénben értékes adottságok, hanem jelenti azt az erkölcsi tudatosságot is, amely észreveszi a feladatokat, amely megláttatja az egész élet nagy összefüggéseit s be tudja állítani a maga egyoldalúságát az egésznek a perspektívájába.

A hivatás jelenti a munkakört is, amelyet be kell tölteni, amely attól, aki betölti, különleges képességeket kíván. A mai nemzeti, társadalmi élet nagy bonyolultsága, sok különféle munkakört teremtett meg s ezeket is állandóan elaprózza. Gondoljunk csak az orvosi vagy a műszaki pályákra; de ugyanezt látjuk az úgynevezett szellemtudományilag megalapozott pályákon is. Ritkán fordul elő, hogy valakiben megvannak mindazok a képességek, amelyeket egy-egy sajátos hivatás, mint munkakör, megkíván. De az is elég gyakori eset, hogy olyan munkakört kell egy-egy egyénnek ellátnia, amelyhez előzetesen igen kevés vagy semmi hivatást nem érzett magában. Ilyennek a munkája nem lesz a hivatásos ember alkotó, széles körben ható munkája, de lehet erkölcsi érzékkel véghezvitt kötelességteljesítés. Ez az erkölcsi érzék teheti a kereső munkát hivatás-szerű munkává.

A kívánatos eset az, amikor a hivatás alanyi és tárgyi feltételei megegyeznek. Amikor valaki olyan pályát választhat, amelyre egészen, vagy részben megvannak a személyes adottságai. A hivatás gyakorlásának erkölcsi feltételei mindenkinben meglehetnek. Ezeket fejleszti kezdettől fogva a nevelés még a szakképzés ideje alatt is. A hivatástudat a tanuló középiskolás korában, ennek a második felében kezd kibontakozni. Érlelésében, teljes világosságra hozatalában ezekben az években fontos és szükséges teendője van a nevelésnek. Ezért a pályaválasztás nemcsak gazdasági kérdés, hanem nemzetpolitikai és egyéb vonatkozásain kívül vannak pedagógiai, erkölcsi, sőt vallási vonatkozásai is.¹ Ezekre ma különös súlyt kell vetnünk. Azt látjuk, hogy a mindig rohamosabban fejlődő gépkultúra nyomában egyre nagyobb méreteket ölt a racionalizálás, a munka elszemélytelenítése. Az emberek szinte gépalkatrészekké válnak, kivesz belőlük a hivatástudat.² A nevelés feladata,

¹ E. Spranger: *Psychologie des Jugendalters*. Leipzig, 1927⁴. 231. 1.

² Kornis Gyula: *A szellemi munka válsága*. Társadalomtudomány. 1931. 1—2. sz.

hogy ezt már középiskolás korban minél mélyebben begyökereztesse a tanulók lelkébe. De szükséges is a nevelői beavatkozás a pályaválasztás előkészítésébe, amint ezt a Főiskolai Tanulmányi és Pályaválasztási Tájékoztató Intézetben megállapított adatok bizonyítják. Ez az intézet néhány év óta több kérdést intéz a középiskolák VIII. osztályába járó tanulókhöz pályaválasztásukra vonatkozólag, A feleletek feldolgozásából kitűnik, hogy pl. az 1927/28. tanévben 4487 maturandus közül 1189 (26.4%) nem tudott határozott választ adni szándékolt életpályája felől, 1931/32-ben 6013 maturandus közül 1896 (31.6%) nem tudta, hogy milyen pályát választ. Ez utóbbi évben 814 (13.5%) azt sem tudta, hogy fog-e felsőbb tanulmányokat végezni vagy sem.¹ Ez a bizonytalanság általában megállapítható az érettségizők több mint egyharmadánál. Következménye egyebek között, hogy mint a főiskolai statisztika mutatja — a főiskolákon ugyanennyien változtatják legalább egyszer a választott tanulmány szakirányát, veszítenek fél-éveket, éveket. Az ingadozásnak vannak gazdasági okai is, de nem utolsó sorban pedagógiaiak is.

2. Minden foglalkozási körben közvetlenül vagy közvetett úton valamilyen kultúrérték: igazság, jószág, szépség, szentség valósul meg. A papi hivatás minden érték örök forrásának: Istennek a szolgálata, kegyelmeinek folyósítója az emberek számára; a bíró az igazságosság őre; az orvos azzal, hogy a betegeket gyógyítja, a felebaráti szeretetet gyakorolja; a katona vitézségével az önfeláldozásig menő hazaszeretet eszményét valósítja meg. A gazdasági életben, a mindennapi foglalkozások körében a legegyszerűbb munka is lehet a legmagasabbrendű értékek szolgálata közvetett úton, mert előmozdítja azt, hogy minél^többben és minél tökéletesebb módon kutassák az igazságot, segítsék az elhagyottakat, irtsák a bűnt, valósítsák az erkölcsi jót, a művészi szépet stb. Ezekben a foglalkozási körökön át ismeri meg először a gyermek az őt körülvevő kultúrát s eleinte ösztönösen megsejti, majd fokozatos szellemi fejlődésével egyre jobban felismeri azokat az értékeket, amelyeket az megvalósít. A hivatástudat kifejlődése ezek iránt a foglalkozási körök iránt való érdeklődéssel indul meg. Ez az érdeklődés megnyilvánul a gyermek beszédjében, játékaiban,

¹ Szandtner Pál: Érettségizőink számának és pályaválasztásának fontosabb kultúr- és szociálpolitikai tanulságai. Budapest, 1933. 20—22. 1.

kedvelt foglalkozásaiban, olvasmányai megválasztásában stb. Minthogy az élet egyes mozzanataiban legközvetlenebbül otthon, az ismerősök körében tárul a gyermek elé, a pályaválasztás előkészítésében első teendője a szülői háznak a gyermek érdeklődésének tervszerű megfigyelése. Különös jelentősége van ennek akkor, mikor a gyermek a szellemi érés korába jutott, ekkor is a 14—17 éves korában. 1932 őszén végeztem adatgyűjtést tanulóink ilyen irányú érdeklődésére vonatkozólag. Ha az eredmény már a feldolgozott esetek aránylag kicsiny számánál fogva nem jogosít is fel egyetemes törvényszerűségek megállapítására, mégis a tipikus jelenségek feltüntetésével tájékoztatást nyújt és szempontokat is ad a tervszerű megfigyelésre. A 10—11 éves tanulók közül 100 adott névtelenül feleletet ezekre a kérdésekre: mi szeretnék lenni? miért? Az eredmény: 18 orvos, 17 katona, 14 mérnök, 10 piarista tanár, 11 pap, 3 gazda szeretne lenni, 27 tanulónak a legkülönbözőbb pályák tetszetek; volt aki bíró, tanító, világotató, tengerész, vegyész, pilóta, földrajztudós, diplomata, zongoratanár szeretett volna lenni, de egy-kettő a villanyoskalauz és szakács pályáját tartotta kívánatosnak. A választásban 19 esetben az otthoni, 22-ben az iskolai környezet hatása érvényesült, a többiben szerepe volt az olvasmányoknak, filmnek, utazásnak, utcai megfigyeléseknek. Arra a kérdésre, hogy miért szeretik a választott pályát, 47 azt felelte, hogy mert kedve van hozzá, hajlamot érez rá, 21 úgy látta, hogy a választott pályán biztos megélhetést talál, 3 nem tudja választásának az okát adni, 29 a korára jellemzően válaszolt: villanyoskalauz, mert sokat utazik, pilóta, mert olyan híres szeretne lenni, mint Lindbergh, katona, mert tetszik az egyenruhája, jogász, mert sokat írhat, diplomata, mert szereti a nyelveket stb. Ez a kor az, amelyben a tanuló egészen kifelé, a külső világ felé fordul; még nagyon könnyen befolyásolható s gyakorlatiasságában nagy szerepe van egoizmusának. Nem ismeri az életet, nem ismeri a munkát, amelyet egy-egy életpályán végezni kell, de látja az eredményt, a külsőséget, az tetszik meg neki. Nagy hatása van rá a környezetnek, mert akarata, elhatározóképessége még fejletlen. Ami jót lát, szeretné megszerezni, ami nyomja, az ellen szeretne segítséget. A hajlam inkább csak egyszerű kedvet jelent nála. A súlyos anyagi viszonyok megérzése sugallta a pályaválasztást azokban az esetekben, amelyekben a biztos jövő gondolata csillant meg.

A 14—15 évesek közül 71 tanuló pályaválasztása ezt a képet mutatta: 13 a katonai, 13 az orvosi, 12 a mérnöki, 7 a tanári, 6 a papi, 9 a jogi pályát választotta, 11 különféle pályára érzett magában hajlamot. Így 1 Afrika-kutató szeretett volna lenni, mert az izgalmas, 1 erdész, mert egészséges pálya, 1 archeológus, 1 író, de nem tudja, miért; a többség határozatlan. Ezekben a pályaválasztásokban 4 fiúnál a szülői környezet, 13-nál az iskolai éreztette a hatását; 8 a biztos megélhetést keresi, 10 még idegenül áll a jövővel szemben. A pályaválasztás motívumai között szerepel még a családi hagyomány, az a körülmény, hogy atyja megkönnyíti neki a pályát, a szülők akarata, egy érzi, hogy választásában befolyásolja őt testalkata; a többség kedvet, hajlamot érez magában. Ez az érés kora. A tanuló mindig fokozottabban foglalkozik önmagával. Többféle hajlamot, tehetséget fedez fel önmagában. Ezekről a fiúktól azt is megkérdeztem, hogy gondoltak-e már a pályaválasztásról. A legtöbb azt válaszolta, hogy egypár éve gondolkodott már, de választásának okául csak azt tudja adni, hogy tetszik neki a munkakör, kedve van hozzá. Többen bizonytalanok a választásban. Ebben a korban van legnagyobb szükség arra, hogy a nevelők, a szülők megértsék a gyermeket, hogy a nagy chaosban, amely lelkét eltölti, segítsék őt az eligazodásra. Segítőt, példát keres titkon magának, s ha nem találja meg az arra hivatottak között, ott, ahol kívánatos volna, olyanok hatása alá kerülhet, akik nem azt erősítik a lelkében, ami nemes, hanem, ami abban salak. Más fejezetek részletesen foglalkoznak azzal, hogy mi a tennivaló ebben a korban az erkölcsi nevelés szempontjából, de hangsúlyozzuk, hogy ez a kor a jövő életpálya megválasztása tekintetében is különös figyelmet érdemel. Ekkor dereng már a jövő. Még rózsafelhők borítják az eget, de már áttör rajtuk a valóság napja. A fiú szeme előtt még elsősorban az egyes pályákon elérhető siker tűnik fel, a rang, a hírnév, a gazdagság, szóval, ami következmény lehet, de kezdi érdekelni a munka is, a nehézségek is, s latolgatja, hogy tehetsége meg tud-e birkózni velük. A kérdőlapnak arra a kérdésére, hogy készül-e a választott pályára, 71-ből 61 azt vallja, hogy nyelveket tanul, mert ezekre szüksége lesz, szakkönyveket olvas, az orvosi pályára készülőek közül egy résztvett mentő-tanfolyamon. Már ebben az időszakban kell megkezdeni a fiúkkal egyes életpályák tüzetesebb megismertetését, nem könyvekben elsősorban,

hanem a valóságban. A vallomásokból kitűnik, hogy néhány fiú az orvosi pálya iránt azért érdeklődik, mert operáltak s betegsége alatt ismerte meg az orvosi hivatás szépségét és az orvosok munkáját. Haszonnal járhat az, ha módot nyújtanak a fiúnak arra, hogy különféle foglalkozású, állású egyének társaságában megfordulhasson, megismerhesse tőlük hivatásuk feladatait, a munkát, melyet végezniök kell; eszmélthetessék arra, hogy hivatásuk milyen sajátos képességeket, előkészületet kíván. Természetesen jó ügyelni, hogy ne csak a nehézségeket vegye észre, s főképpen ne a túlzott nehézségeket, másfelől érezze meg, hogy minden eredménynek, sikernek komoly munka az ára. Ebben a korban könnyen adja át magát a fiú illúzióknak, tényekkel kell ráébreszteni a valóságra.

A 17—18 évesek közül 52 tanuló vallomásából kitűnt, hogy 12 jogi tanulmányokat szeretne végezni; közülök 4 bíró, 3 ügyvéd szándékozott lenni, 3 a külügyi szolgálatban, 2 a közigazgatási pályán remélt elhelyezkedést, 9 a műszaki pálya felé tájékozódott, 7 az orvosi, 9 a katonai, 3 a paptanári pályát választotta, 12 még nem tudott határozni. Kilenc tanuló választásában a szülői ház, 6 tanulóéban az iskolai környezet befolyása érezhető, a többi hivatkozott arra, hogy kedve van, a pályát biztosnak látja, a rokonok ismertetése alapján szépnek tartja, szereti azokat a tanítási tárgyakat, amelyek fontosak a választott pályán, 1 kifejezetten csak szabad pályára akar menni. Ez a kor az, amikor a gyermekből ifjú lesz. Amint testi fejlődésében a testrészek kiegyensúlyozottsága áll be, lelkileg is higgadtabb, tisztultabb lesz. Érdeklődési köre határozottabb irányokat mutat. Iskolai munkájában lendületesebb lesz, érdeklődése olyan pályák felé fordul, amelyeken alkotni lehet. Az erő, a nagyság alakítják elsősorban a lelkét. A pályaválasztásban az egyeseknél megnyilvánuló bizonytalanságot a mai idők súlyos volta kelti, és az a kétség, hogy külső korlátozások (a főiskolára való felvétel, anyagi eszközök hiánya stb.) nem gátolják-e meg hajlamuk követésében. Valamennyien 2—3 éve gondolkodnak a pályaválasztáson. Ugyenezek a tanulók az érettségi vizsgálatok idején, az iskolai év végén, statisztikai lapjukba a következő pályaválasztást jegyezték be: hittudományi főiskolára készül: 1, jogásznak 24, orvosnak 10, bölcsésznek 7, műszaki főiskolára 8, katonának 2. A főiskolai év kezdetén, a felvételek után, így módosult a választás: papi pályára lépett 1, jogász lett 31, orvostanhallgató 5,

bölcsész 5, műegyetemi hallgató 5, állatorvosi főiskolai hallgató 1, kereskedelmi felsőbb tanulmányokra iratkozott be 1, katonai pályára lépett 2, gazdaságira 1.

Azok a tanulók, akik bizonytalanságban voltak végig, a főiskolán jogi tanulmányokra iratkoztak be; itt kötöttek ki azok is, akik nem tudták évközi pályaválasztásukat megokolni. Elhatározásukban döntő momentum volt az, hogy még mindig a jogi felkészültséggel lehet sok téren álláshoz jutni.

A fentiekből kiderül, hogy a hivatás magja akkor pattan ki a tanuló lelkében, mikor a középiskola felső osztályaiba jár. Igaz, hogy a hivatást a gyakorlásában, konkrét mozzanataiban lehet igazán megismerni s erre a középiskolás fiúnak nincsen sok alkalma,¹ de az a műveltség, amelyet szerez, megóvjá egyfelől a korai egyoldalúságtól, másfelől jobban elmélyíti lelkében annak a belátását, hogy minden pályán összeköttetésben maradjon a szellemi-erkölcsi élet egészével. De világos az is, hogy a nevelésnek fel kell használni minden alkalmat, amely elősegítheti a hivatástudat kialakulását. Ilyenek lehetnek: utazások, tanulmányi kirándulások, a konkrét hivatásos munka szemléltetése, karácsonyi és egyéb könyvjutalom. Nagy hatással van a 16—18 éves fiúra egy-egy élethivatás kiváló képviselőjének az élete, munkássága. Jó szolgálatot tesz az egyes életpályák nem reklámizú, hanem komoly, szakszerű ismertetése.²

3. Minden hivatás gyakorlása sajátos lelkiséget fejleszt ki. A tudós kutató munkájában minden figyelmét tárgyára összpontosítja, egyéb benyomásokat csak mellékesen fog fel s azokról hamar megfeledkezik; innen van közmondásos szórakozottsága. A mérnököt a szerkezetek érdeklik, a gazdasági élet emberét az áralakulás izgatja. Viszont a hivatás gyakorlása sajátos lelki tehetségek, képességek meglétét is föltételezi. Vannak pályák, amelyeken nélkülözhetetlen a lélekjelenlét, az elhatározás gyorsasága, másokon leleményességgel lehet boldogulni. Egyes életpályákon a kombinálóképesség a fontos, a másikon az

¹ V. ö. E. Spranger: Kultur und Erziehung. Leipzig, 1928⁴. 186. skk. 1. F. X. Eggersdorfer: Jugendbildung. München, 1928. 25. skk. 1.

² Igen értékes a *Budapesti Piarista Diákszövetség Életpályák* (Budapest, 1928.) című kiadványa. A legelsőrangú közéleti férfiak, szakemberek ismertetik ebben a papi, bírói, diplomáciai, ügyvédi, katonai, műszaki, orvosi, közigazgatási, ipari, bank és kereskedelmi pályákat.

emlékezet stb. Minden pályán megfigyelhető, hogy egy-kétfajta lelkiműködésnek különösebb a szerepe. Garré bonni sebésztanár a sebészet tanításáról és tanulásáról írt munkájában a tanítandók két típusát különbözteti meg: az egyik a látási (visualis) típus, amely elsősorban az íránt fogékony, amit lát; mindent meglát, észrevesz. A másik a hallási (auditiv) típus, amely főképpen a hallási ingerek íránt fogékony. Szerinte a visualis típushoz tartozókból lesznek jó orvosok. Moritz kölni tanár a jó orvosra jellemzőnek a látási benyomások íránt való érdeklődést, ebből folyólag a természetszeretetet és jó megfigyelőképességet, a cselekvési ösztönt tartja.¹ Hüttl Dezső műegyetemi tanár a műszaki pályákról szólva arra a következtetésre jut, hogy a mérnöki pályára készülő tanulónak legyen hajlama a matematika íránt, tudjon technikailag gondolkozni, legyen benne invenció és legyen némi rajztudása.² Az életpálya-választáskor tekintettel kell arra lenni, hogy megvan-e az illetőnek a lelki alkalmassága (értve ezen a lélektani tényezőket) a kérdéses pályára. Ezt kívánja nemcsak az egyén, de a közösség érdeke is. Így érhető el egyfelől, hogy minden pályán a megfelelő emberek lesznek, másfelől pedig az, hogy az igazi tehetség érvényesülni fog. Külföldön, főleg Amerikában és Németországban a múlt század vége óta végeznek vizsgálatokat a tehetségek kinyomozására, s azóta is mindig szélesebb körben keresik a biztos módszert az egyéni tehetségek, képességek minél tökéletesebb módon való megállapítására, hogy az eredményeket felhasználhassák a pályaválasztási tanácsadáskor. Az egyszerűbb lelki tevékenységet igénylő gyakorlati foglalkozások körében (a telefonhivatalban, a vasútnál, repülőgépeken teljesített szolgálatra való alkalmasság megállapításával) jelentős eredményeket értek el már eddig is. Minél megkötöttebb munkát kell az egyénnek végezni s ennek következtében minél kisebb tere van az egyéniségek érvényesítésének, annál biztosabban meglehet a hivatásbeli munka teljesítésének lélektani feltételeit állapítani.³ A magasabb szellemi pályákon más a helyzet. Itt a hivatás tárgyi oldala a fontosabb. Az egyénnek a tárgyon kell uralkodnia, azt kell

¹ *Dr. Verebég Tibor: Az új magyar orvosgeneráció. (Az új magyar generáció problémái. Budapest, 1930.) 95. 1.*

² *Életpályák, i. m. 52. 1.*

³ *O. Lippmann: Psychologie der Berufe. (G. Kafka: Handbuch der vergleichenden Psychologie. München, 1922. II. 459—498 11.)*

önállóan alakítania s ebbe a munkába belevinni egész egyéniségét. Ehhez szükség van különféle lelki tevékenységekre. Az ezekben való kisebb vagy nagyobb gyakorlottságról, nehézségről beszámolhat az alkalmazott lélektani vizsgálat, de a tárgyi arravalóságot nem tudja megállapítani. Ez majd a munkában fog kitűnni. Azt lehet tenni előzőleg, hogy a munkát ismertetjük meg a tanulóval s ha örömet találja annak az utánzásában s kedvet érez ennek alapján annak későbbi gyakorlásához, ez jelezni fogja, hogy a tárgyi és lélektani feltételek találkoznak benne. De még ez esetben sem indulhat választásában vakon az ilyen tanács után. Még sok egyéb (gazdasági, szociológiai stb.) feltétele is van annak, hogy valóban arra a pályára lépjen. A lelki képességek, készségek fejleszthetők, és ha igazi hivatottsággal ment valaki a pályájára, ki is fejleszti azokat, ha csak örökölt vagy szerzett adottságok (főképpen strukturális) nem lépnek fel gátlólag. A hivatás az egyén legbenső énjének titokzatos odahajlása valamilyen érték felé. Ezáltal válik maga is értékessé és értékalakítóvá, gyarapítóvá. A tehetségeken, képességeken, mint nyílásokon át tekinthetünk be ebbe az énbé, de ezeknek az egyenkénti összeadásából azt meg nem érthetjük, ezekkel meg nem mérhetjük. Azért bár hasznosaknak tartjuk a pusztán lélektani szempontokat figyelembe vevő pályaválasztási tanácsadást, végelemzésben a szülői ház és az iskola megfigyelése is alátámasztja ezt, de elegendőnek nem.

4. A pályaválasztás, ha külső körülmények nem lépnek fel gátlólag, végelemzésben az egyén értékérzésében gyökerezik, tehát irracionális momentumra vezethető vissza. Azért igaza van A. Fischernek, mikor azt mondja: «wir wissen aus Erfahrung, daß die intellektuelle Leistungsfähigkeit *allein* kein sicheres Berufskriterium bildet».¹ A tehetségeken, képességeken, valamint a testi arravalóságokon túl erkölcsi követelményei is vannak minden élet-hivatásnak. Ilyen mindeneke előtt az erős akarat, hogy az egyén hozzá nevelje magát pályájához, mindenben a legjobbra törekedjék, amit a hivatása kíván tőle s ezért tudjon lemondani, áldozatot hozni. Férfias akarat kell ahhoz, hogy kitarson minden körülmények között a mellett, amit az erkölcs parancsol, hogy jobbra-balra nem tekintve menjen az útján, amelyet hivatása r elő. És erre az erkölcsi felvér-

¹ A. Fischer: i. m. 48. 1.

tezettségre a mai viszonyok között hatványozottan szükség van. Szomorú kép tárul elénk azokból a levelekből, amelyeket érettségi vizsgálat előtt álló tanulók küldenek a Pálya-választási Tájékoztató Intézethez. Kiderül ezekből, hogy sokan a szerint választják meg főiskolai tanulmányi irányukat és így jövő pályájukat, hogy mely tanulmányi szakokon lehet büntetlenül távolmaradni az előadásokról; egyre többen kérdezik, hogy melyik pálya «biztos», melyik a mai világban a «legkifizetőbb», melyik az a pálya, amelyik «sok szabad időt enged a sportolásra», melyik az, «mely legkevésbé megerőltető és legjobb keresettel jár».¹ De nem vigasztalóbb az a jelenség sem, hogy egyre többen vannak olyan fiatal emberek, akik két-három irányban is kiképezik magukat, mert így könnyebben jutnak álláshoz. Ez magában még érthető volna, de teszik ezt azzal a szándékkal, hogy bármelyik diplomával boldogulnak, sportszerűen dolgoznak a kiszabott időben, hogy ezután kedvteléseiknek élhessenek. Az igazi hivatásos embernek nemcsak a főiskolán kell tanulni, hanem mindvégig képezni kell magát kemény munkával. Nemcsak szakképzettségét kell mindig jobban elmélyíteni és kiegészíteni, hanem általános műveltségét is terebélyesíteni. Minél inkább szakember valaki, annál inkább érzi, hogy perspektívára van szüksége egyéb irányokban is. Konrád Cosack, a németek híres kereskedelmi jogásza mondja magáról önvallomásaiban: Ha visszatekintek lefolyt életemre, látom magamat — a német magán- és kereskedelmi jog professzorát — amint a csillagvizsgáló csöve mögött állva a Juppiter holdjait, a kettős csillagokat és az üstökösöket kutatom; ott találok magam a mikroszkópra hajolva, amint virágport, hajszálatokat és sejteket vizsgálok; rajta kapom magam, hogy milyen szorgalmasan tanulmányozom Hyrtl anatómiáját, Höher fiziológiáját, Ostwald kémiaiáját, az orosz, török és magyar grammatikát; milyen odaadással és alaposan látogatom a berlini, párisi, braunschweigi és kairói múzeumokat. Palermóban mint utolsó hagyom el a csengetéskor a megszentelt termeket; milyen odaadással foglalkozom mint bonni városatya a vasúthelyezés, színházépítés és csatorna-kibővítés terveivel; végre látom magam, amint regényeket és verseket írok, hogy azokat az én titkos irattáramban elhelyezzem, vagy kinyomatva a nagy, lármás és idegen

¹ Szandmer: i. m. 40. 1.

világba kiküldjem».¹ De nincs pálya, amelynek ne volna elsősorú követelménye a jellem, a megbízhatóság, lelkiismeretesség, pontosság, emberiség, szociális érzés s más erkölcsi tulajdonságok. A hivatás nemcsak lélektani tényezők szövődéke, hanem erkölcsi fogalom is, csak az erkölcsi érzülettel végzett munka az igazi hivatásos munka. Ez «a hivatás hovahamar szeretetté sűrűsödik, s ezért tele van leleményességgel, tetszerúséggel, optimizmussal; sikerek meg nem szédítik, balsikerek le nem törnek, kritikák zavarba nem ejtik. E világ mértékével mérők akárhányszor holdkórosnak vagy balgának tartják; de ő olyan, mint Dosztojevszkij idiótája: lesajnálják és mikor igazán bajban vannak, csak őhozzá fordulnak. Hivatások alakítják át a világot; s ha valaha, most van szükség hivatásokra».²

Ilyen hivatása annak lesz, akinek erkölcsi felfogása nem a természetes életrendben gyökerezik. Az orvosi pályára vonatkozólag mondja Verebély Tibor egyetemi tanár, hogy a jövő orvosi nemzedékének olyan erkölcsi felfogásra kell törekedni, amely nem «a társadalmi kényszer hatása alatt kialakult ingatag építmény, hanem tisztult, magasabb világnézet természetes folyománya».³ Valamennyi pályára érvényes az, amit XI. Pius pápa mond: «. . . az igaz keresztény nemcsak hogy nem mond le a földi élet dolgairól, sem nem veti meg természetes tehetségeit, hanem még kifejleszti és tökéletesíti azokat, beállítva a természetfeletti életbe, hogy így megnesemesítse magát a természetes életet és magának hathatósabb támogatásról gondoskodjék nemcsak a lelki és az örök, hanem az anyagi és ideiglenes dolgokban is».⁴

Mindezekből kitűnik, hogy a pályaválasztás kérdése olyan kérdés, amelyet nem lehet és nem is szabad egyoldalú számításokkal megoldani. Sok szempont lelkiismeretes mérlegelése óvhatja meg a szülőt és fiát a tévedéstől, csalódástól. Ha a végleges döntés csak a későbbi években következik is be, már a középiskolás korban elő kell azt készíteni.

Mikor a görög ember életpályájáról, ennek alakulásáról gondolkodott, képzeletében félelmetes hatalmak jelentek meg fenyegető állásban, hogy lesújtsanak. Ilyen volt Ne-

¹ Az új magyar generáció problémái, 53. 1.

² Dr. Schütz Antal: Az Ige szolgálatában. Budapest, 1928. 459. 1.

³ I. m. 98.

⁴ XI. Pius pápa: Az ifjúság keresztény neveléséről. 1929. 52. 1.

mesis, akiről azt tartották, hogy ő méri ki az emberi lehetőségek határait. Mi hisszük és tanítjuk a nemzetek apostolával,¹ hogy minden hivatás Istentől van, minden hivatásért imádkozni és dolgozni kell. Erre tanítjuk és szoktatjuk tanítványainkat az iskolában, így készítjük őket elő pályájukra.

¹ Kor. I. 12.